

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

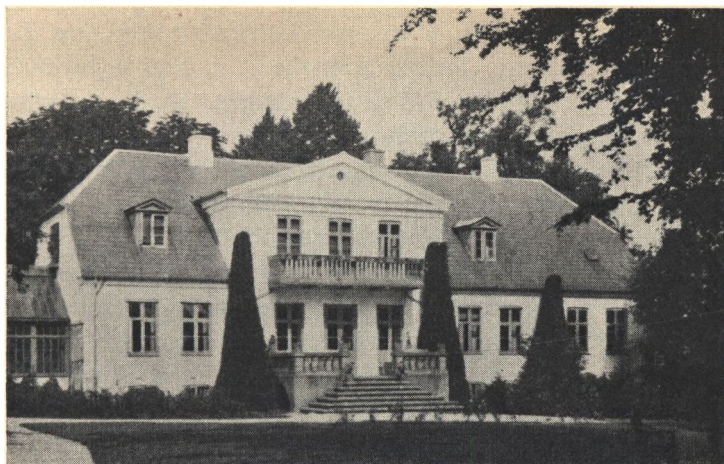
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SÆRTRYK AF »TILSKUEREN« 1938

T I L S K U E R E N

Gaarden „Friheden“ ved Høsterkøb. Efter fotografi.

H. W. BISSEN OG HANS SVOGER HENDRIK FLINDT MØLLER

AF HAAVARD ROSTRUP

I anledning af 140-aarsdagen for Herman Vilhelm Bissen's fødsel, som kan fejres den 13. oktober i aar, skal der her bringes nogle nye oplysninger om ham selv og hans svoger Hendrik Flindt Møller og publiceres nogle hidtil upaaagtede kunstværker.

Som bekendt fødtes Bissen i Slesvig d. $13/10$ 1798 og døde i København d. $10/3$ 1868. Fra 1816 kan man følge hans uddannelse paa kunstakademiets forskellige skoler, fra fritegningsskolen til modelskolen, hvor han i 1819 vinder den store sølvmedaille, i 1821 den lille guldmedaille og i 1823 den store guldmedaille, der gav ret til akademiets rejsestipendium, hvilket da ogsaa tildeltes ham fra januar 1824. Han rejste strax udenlands og opholdt sig som „akademiets reisende artist og pensionaire“ i Rom fra sept. 1824 til aug. 1834.

Af livet paa kunstakademiet i København paa den tid findes der, som Mario Krohn engang har gjort opmærksom paa, en morsom og livfuld skildring i Harro Harring's fire-bindes værk „Rhonghar Jarr. Fahrten eines Friesen ...“ (München 1828).

Bissen, som i denne bog optræder under navnet Wilhelm von Gelting — i den sønderjyske by Gelting var ikke han selv, men derimod hans broder, den senere urmager i Paris, født — sluttede venskab med mange af de unge kunstnere som Aug. Krafft, Küchler, Ernst Meyer, Jørgen Sonne o. fl. a. Han tegnede i bly nydelige smaa portrætter af dem alle sammen, og disse portrætter blev senere samlet, tillige med en del andre, i et lille album, der fik titlen „Venners Minde“, og som nu opbevares i kobberstiksamlingen. Nogle af dem er reproduceret i Mario Krohn's artikel om „Rhonghar Jarr“ i tidsskriftet „Kunst“ V, 1903.

En af tegningerne i dette album forestiller en ung mand med et rundt, fyldigt ansigt, store mørke øjne under fintegnede bryn og en karakteristisk, lang og kødfuld næse, der giver hans profil en vis lighed med Frans I. Modellen, efter hvem denne tegning er udført i november 1823, er Henrik Flindt Møller, der senere, i 1835, blev Bissen's svoger.

H. F. Møller var sex aar yngre end Bissen, idet han var født $\frac{9}{11}$ 1804, og han levede lige til d. 23. sept. 1880. Hans fader var en rig landmand Peder Christen Møller (1771—1824), ejeren af gaarden „Friheden“ ved Høsterkøb. I en erindrings- og dagbog, som H. F. Møller's søn, præst i Katstrup, Ørridslev og Tolstrup P. C. Møller ($\frac{9}{11}$ 1839— $\frac{7}{10}$ 1909) har ført fra omkr. 1880, og som endnu opbevares i familien, gives der følgende oplysninger om livet paa „Friheden“ og de mennesker, som færdedes der: „I Begyndelsen af dette Aarhundrede byggede min Bedstefader den kostbare Mølle ved Kjøbenhavn „Kristinebjerg Mølle“, som endnu bærer Navnet efter min Bedstemoder (Kristinebergs Fabrikker), men derved mistede han under Pengekrisen i 1806 det meste af sin Formue, dog reddedes der saa meget, at Bedstefader kunde købe Gaarden Friheden ved Hørsholm, ringe i Værdi dengang; Fader overtog den i 1824, da Bedstefader døde, for 18,000 Kroner, den var henrivende beliggende, med Udsigt over grønne Bøgeskove til Øresund og svenske Kyst. I Tarvelighed levede nu der mine Bedsteforældre et lyst og lykkeligt Familieliv, flere Sønner og to Døtre: Emilie og Amalie, som døde ugift Aar 1886, 85 Aar gammel, gjorde Friheden med sit glade Familieliv og sine henrivende Omgivelser til et tiltrækkende Samlingssted for mange; den ene af Sønnerne, min Fader, Hendrik Flindt Møller, født d. 9. Januar 1804, var Elev paa Kunstakademiet, og en Mængde unge Kunstnere, Bissen, Freund, Jørgen Sonne og Broderen

Edvard Sonne, den talentfulde Fritz Petzholdt, der døde i Grækenland, Kuchler og mange andre var glade og jevnlige Gæster hos de Gamle. Bedstefader var en jovial Mand, Bedstemoder en ual-

H. W. Bissen, Hendrik Flindt Møller som ung. Bly.
Tilh. Kobberstiksamlingen.

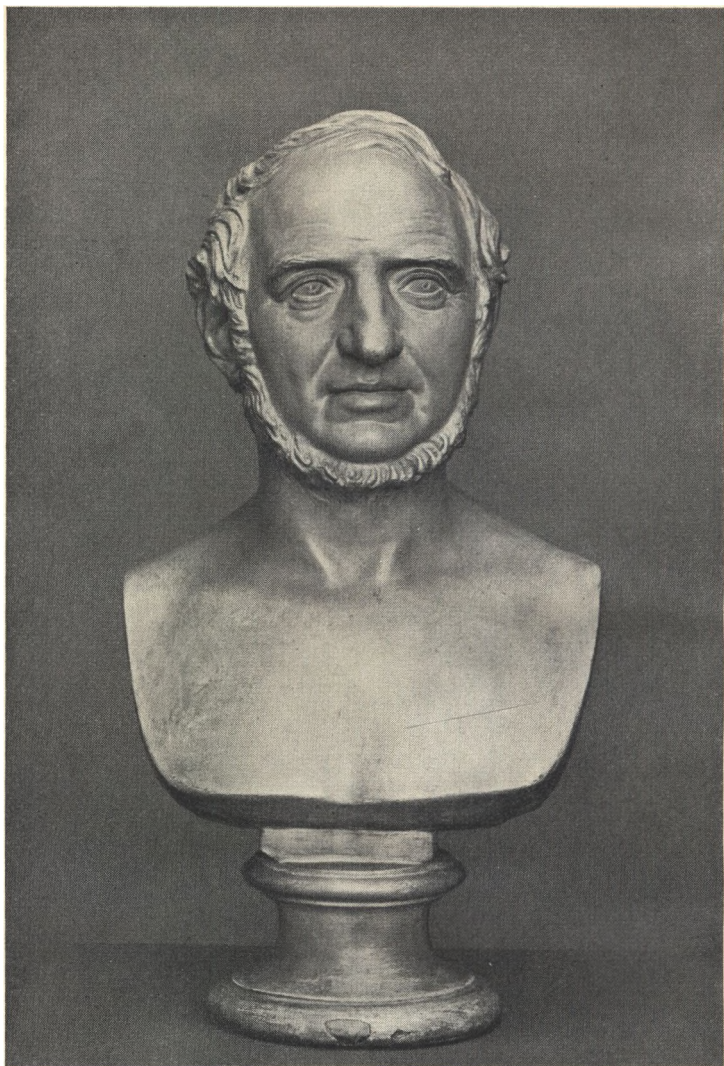
mindelig forstandig Kvinde, til hvis Ord de Unge lyttede med stor Ærbødighed. Bissen, den senere saa berømte Kunstner, Professor ved Kunstakademiet, og efter Thorvaldsen ubetinget vor største Kunstner, blev gift med Datteren Emilie, der var en ualmindelig yndefuld Kvinde; hendes Statue i Legemsstørrelse modelleret af Bissen findes paa Museet for Skulptur og Malerkunst i Kjøbenhavn. 1824 døde min Bedstefader, kjærlige Venner, navnlig en fortræffelig Mand Wills, der var forlovet med Datteren Amalie, men til dyb Sorg for hele Familien døde fra hende, saa hun trofast mod hans Minde døde som gammel Jomfru 85 Aar gammel,

havde i flere Aar afværget den ellers uundgaaelige Fallit, og Gaarden var i daarlig Drift. Min Fader var, omend ikke den ældste, saa dog den dygtigste af Sønnerne, han opgav da Kunstnerbanen, hvori han ogsaa neppe trods sin fortrinlige Kunstsands havde kunnet bringe det til noget betydeligt, da han ikke havde Kompositionstalent, og havde Kritik nok til selv at indse det, og reiste da hjem til Friheden, og overtog Gaardens Drift.“ Lidt længere henne i manuskriptet berettes der følgende mærkværdige tildragelse fra Hendrik Møller's kortvarige kunstnerliv: „Efter sin Konfirmation kom Fader paa Kunstakademiets Tegneskole, da han viste et ikke ringe Talent; der lærte han Bissen og mange andre Kunstnere at kjende, og levede med dem i Kjøbenhavn et muntert Kunstnerliv, faa vare Pengene, rigeligere Humøret. Fader boede sammen med Bissen paa Hjørnet af Slippen og Brøndstræde, og mellem dem stiftedes et Venskab, der bestod deres Liv igjennem, prøvet og trofast, bestyrket end yderligere derved, at Bissen ved sit Ægteskab med Faders Søster Emilie blev hans Svoger. Om Bissen's ædle Sind har Fader fortalt mig et sjældent smukt Træk fra den Tid, da han som ung fattig Kunstner boede sammen med Fader: Bissen fik som ung Akademiets store Guldmedaille; en Ven af Onkel Bissen, den ogsaa som Kunstner fantastiske og forunderlige Poul Harro Harring, der deltog i den græske Frihedskrig, var i Pengetrang og henvendte sig til Bissen om Hjælp, men Bissen havde ingen Penge, da sagde han til Fader: tag den store Guldmedaille, slaa den flad at den ikke kan kjendes, og sælg den for mig. — Det gjorde Fader, og Harring blev hjulpen.“ Bortset fra denne anekdote er det ikke meget, der kan meddeles om Hendrik Møllers virksomhed som kunstner. I akademiets dagbog for 1822 (no. 9, litra 7, p. 68. Rigsarkivet) findes der under mandag d. 15. april følgende antegning: „Ansøgning fra P. C. Møller, Jordbruger, om at hans Søn H. F. Møller, Eleve paa Gipsstuen, allernaadigst maa forundes Understøttelse til sin Kunstes Fortsættelse, sendt til Academiets Erklæring af Hs. Maj. Kongen“. Hertil knyttes denne bemærkning: „Academiet kan ikke bedømme, om Sollicitantens Søn har Talent til Kunsten, da han endnu tegner i Gips-skolen — dette kan først bedømmes, naar han er avanceret til Models-kolen, og der har vundet en Medaille. Skulde han da vise noget Anlæg til Kunst, vil intet være Akademiet behageligere, end at kunne anbefale ham til den omsøgte Naade.“ Det følgende aar tilkendes der Møller en pengepræmie paa 20 Rbd. rede sølv (se

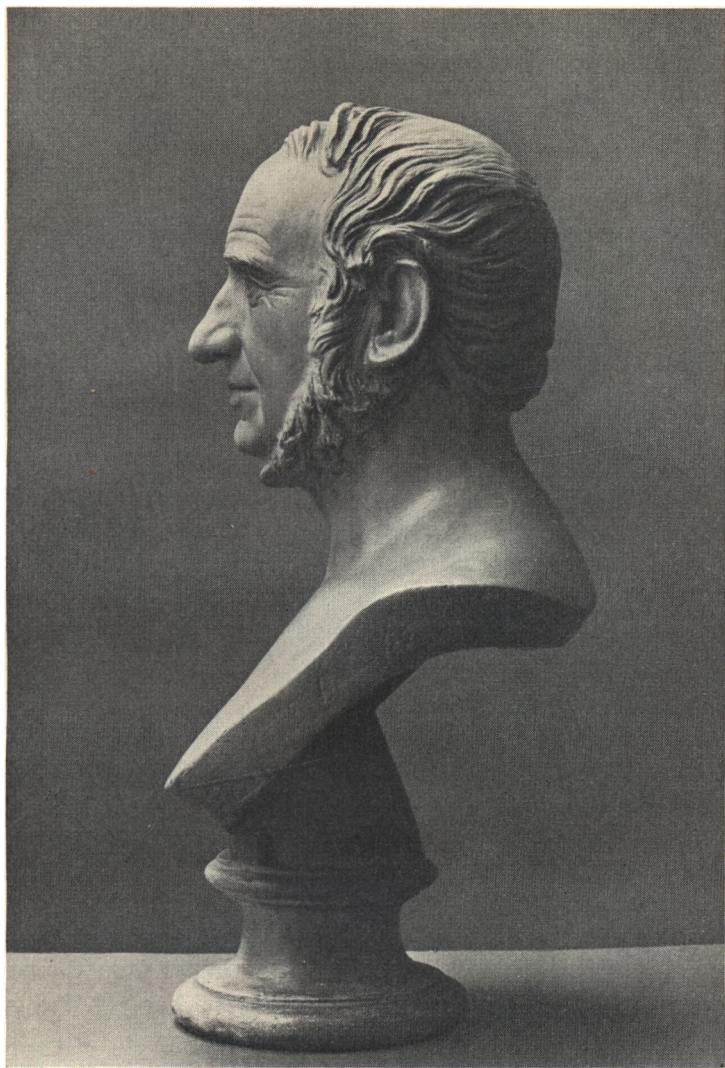
H. W. Bissen, H. F. Møller. Statuette. Brændtler.
Tilh. Ny Carlsberg Glyptotek.

akademiets regnskabsbog anno 1823 under 3. juli, p. 21. Rigsarkivet) — rimeligvis for „Et modelleret Hjørneornament“, som i 1824 med bemærkningen „Tilkj. Pengepræmie“ udstilledes paa Charlottenborg tilligemed „To Buster“ og „Buste af Kong Frederik VI. Efter Thorvaldsen“. Men samme aar var det altsaa, at han maatte bryde af og tage hjem til Høsterkøb for at overtage fade-

H. W. Bissen, H. F. Møller. Portrætbuste. Gips. Privateje.

rens gaard paa bekostning af alle kunstnerdrømme. At han dog ikke helt har opgivet at sysle med kunsten, viser en del fine smaa æsker og træskaarne relieffer efter tegninger af forskellige kunstnere, f. ex. Lundbye, som han morede sig med at udføre helt op i sin høje alderdom, og som stadig findes i slægtens eje. Det viser ogsaa den smukke lille brændtlersstatuette, som Bissen udførte af ham paa Friheden saa sent som i 1839 — længe efter at han havde

Samme buste i profil.

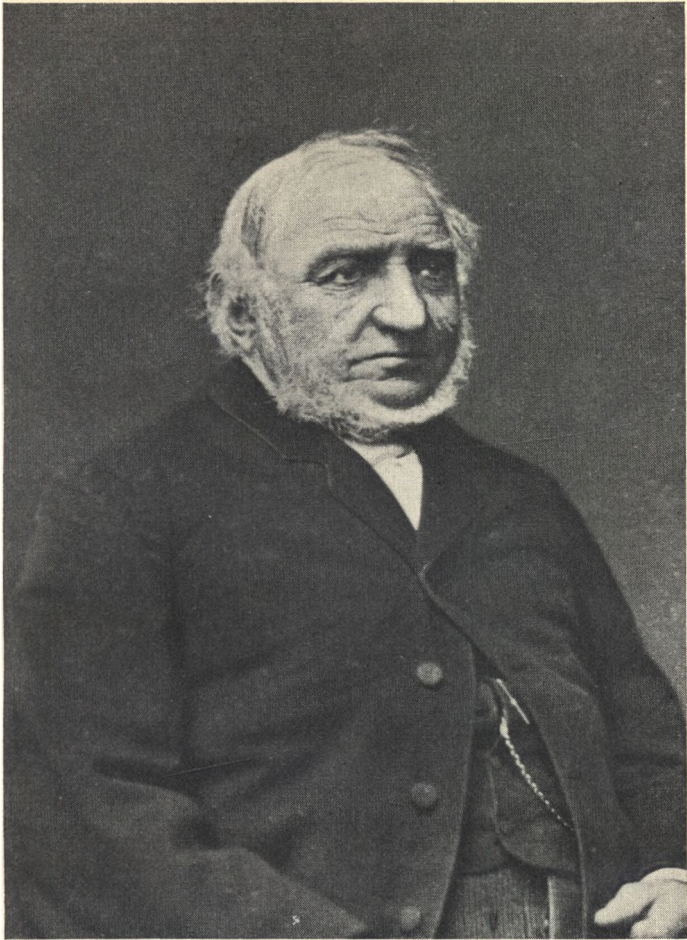
slaaet sig til ro som landmand og gaardejer. Statuetten, som for kort tid siden er erhvervet til Ny Carlsberg Glyptotek, bærer dateringen „F (d. v. s. Friheden) 21 July 39“ Hendrik Møller er her fremstillet i sin billedhuggerbluse, som han nok har yndet at bære; af den sværmeriske, kunstbegeistrede yngling fra 1823 er der nu blevet en svær og tung agrar med brede skuldre og kortklippet rundskæg. Denne brændtlersfigur hører til de bedste af

Bissen's mange udmærkede smaastatuetter, hvoraf Glyptoteket besidder en saa fremragende samling. Bevægelsen er paa engang fint beregnet og aldeles utvungen, gennemført i et rytmisk skema, som ikke er meget forskelligt fra det, hvorover Frederik VI-figuren senere opbyggedes.

Hendrik Møller vedblev ogsaa at staa i forbindelse med sine gamle kunstnerkammerater, der stadig besøgte ham ude paa Friheden, og som han stadig brevvexlede med — ikke mindst naar de befandt sig paa rejse i udlandet. Størstedelen af denne korrespondance er desværre for faa aar siden gaaet tabt, men et enkelt brev fra Fritz Petzholdt (i privateje) er bevaret og skal anføres her, da det giver et morsomt billede af livet blandt kunstnerne i Rom.

Roma den 26 Dec: 1830.

At feire Julen og ikke være paa Friheden veed du nok er en Umuelighed for mig, jeg gjorde mig derfor megen Umage at faae et Par 7miilestøvler at laane, men da det ikke lykkedes, maatte jeg lade mig nøie med at besøge dig i Tankerne. Jeg gik op til Bissen og da han just havde samme Plan, gjorde vi Touren sammen. Vi gik paa Kulvtorvet (sic), traf din Tørvevogn og jollede nu afsted, vi hilste alle kjære Minder igjen og levede alle de glade Timer vi have nydt i din Familie endnu engang, at vi ikke vare utaknemmelige kan jeg forsikre dig. Hvad mig angaar, da troer jeg aldrig meer at faae en saadan Tiid igjen; naar man traverser om i denne viide Verden, som Tilfældet har været med mig i Sommer, da er den Berørelse man kommer i med Folk, saa kold og beregnet, at man til Slutningen selv bliver ligegyldig; jeg er i Sommer blevet saa fornuftig, at jeg ordentlig maae gjøre mig Umage for at være den gamle Abekat. — At du flere Gange har erkundiget (dig) om mig, hos min Søster, takker jeg dig meget for og havde alt for længe siden skrevet dig en Lap, men du kan troe det er en vanskelig Sag, for det første er der saa mange af Familien jeg maa skrive til, og for det andet, kan jeg ikke skrive dig noget her fra som interesserer dig. Du derimod har dog vist i Vinteraftnerne et ledigt Øieblik du kunne opofre mig, og er du en rar Dreng saa gjør du det ogsaa, skriv mig ret udførligt om alt hvad du foretager dig, hvorledes Høsten og Tørve(sk)æringen er udfalden, om du atter har gjort Forandringer, du veed at det interesserer (mi)g saa meget. Er det et Ord at du skriver? Ja! naa det kan jeg lide.

H. F. Møller som gammel. Efter fotografi.

den 2den Januar.

I for gaards Aftes vare vi samlede i Kneipen og der blev besluttet at oppebie samlede det nye Aars Ankomst. Bissen som ellers aldrig drikker Viin efter sin Sygdom skiænkede sig et Glas og sagde til mig at vi ville drikke paa din Families Velgaaende, at de bleve tømte biss zur Nagelprobe kan du vel begrive (sic), det eneste der fortrød mig, var at den Rad skulle komme mig i Forkjøbet. Han har i den Tid jeg har været her bestandig været rask og ved godt Hummeur (sic), han brugte i Sommer Badene i Lucca og endskjøndt han ikke strax sporede Virkningen deraf saa har

det dog vist havt en **velgjørende** Indflydelse paa hans Sundhed, hvad der vist ogsaa vil bidrage dertil er at **han nu arbejder her** hjemme og ikke meer har et fugtigt Studium som de fleste Billed-

H. W. Bissen, P. C. Møller med familien paa „Friheden”.
Bly og sepia. Privateje.

huggere. Han har bedt mig at hilse dig og din Familie mange Gange og af Frygt for at misbruge din Tolmodighed (sic) vil jeg ogsaa sige dig Lev vel. Hils din Moder og din Søster tusinde Gange kjære Hendrik og bed dem dog undertiden at tænke paa mig. Det er sandt hils din Søster Emilie og siig hende at det ville være en Synd nu at kalde mig en Vindbeutel(,) jeg er i Sommer blevet ret hvad man kan kalde (ulæseligt) akkorat. — Adieu din Ven

Fritz.

Sr. Hendrik Møller paa *Friheden* i Høsterkjøb.

Tredive aar efter at dette brev var skrevet, udførte H. W. Bissen for tredie gang sin svogers portræt. Denne gang var det i en portrætbuste, at han søgte at fastholde billedet af sin gode og trofaste ven fra ungdomsaarene. Den bærer dateringen „8. Decbr. 60“ og er blevet til i anledning af Møllers sølvbryllup. Bissen udførte samtidig en buste af sin svogers kone, fru Sofie Møller, født Jeppesen (¹⁶/₅ 1816—²³/₈ 1880), men denne buste existerer

ikke mere, ligesom ogsaa de originale gipsforme til begge busterne er blevet ødelagt. Busten af Hendrik Møller eksisterer vistnok kun i det her afbildede gipseksemplar. Det er et kraftfuldt karakterportræt, i den traditionnelle Bissen'ske afskæring, fra hvilken han i sine senere aar kun undtagelsesvis afviger. Formen er ret summarisk, men de afgørende karakteristiske træk er energisk accentueret, og busten giver et fortræffeligt indtryk af en djærv og retlinet personlighed.

Der eksisterer endnu et minde om det smukke og idylliske familieliv paa Friheden. Det er en del tegninger i bly og sepia med motiver fra livet i og omkring den gamle gaard. De fleste af dem bærer dateringer fra midten af 50'erne og er saaledes udført efter Emilie Bissen's død, aabenbart for at fastholde erindringen om en svunden lykke. Enkelte kan dog godt gaa tilbage til selve tiden for de episoder, der fremstilles, saaledes den her reproducerede, hvor man ser hele familien forsamlet i haven med den gamle mølleejers som det pompøse midtpunkt. Den har tilhørt H. W. Bissen's yngste søn, maleren Rudolf Bissen, som har forsynet den med følgende forklaring: „Bedstefader og Familie om det runde Bord paa „Friheden“. Onkel Henrik lægger sin Haand paa Bedstefaders Skulder. Vor Moder staar tilvenstre. Tante Amalie spiller og synger. R. Bissen. 1880. Tegnet af Fader 1830“. H. W. Bissen selv ses her siddende i profil ved siden af sin svigermoder, der vinker pigen med de to Børn hen til det dækkede thebord.
